

● **Meerkeuzevragen**

Schrijf alleen de hoofdletter van het goede antwoord op.

DE KOLONIALE RELATIE INDONESIË – NEDERLAND

+

HET INDONESISCH – NEDERLANDS CONFLICT 1945 – 1949

- Gebruik bron 1.*
- 1p ○ 1 Er is een verschil tussen het aantal VOC-schepen dat naar Azië vertrok en het aantal VOC-schepen dat terugkwam uit Azië.
→ Geef een verklaring voor dit verschil.
- Gebruik bron 2.*
- 2p ○ 2 Hieronder staan drie uitspraken over de bron:
1 De Nederlandse ambtenaar vond dat de Nederlandse overheid de inheemse adel ... **(meer / minder)** ... moest controleren.
2 Voor een Nederlandse ambtenaar was deze mening ... **(een uitzondering / heel gewoon)** ... in de tijd van het Cultuurstelsel.
3 De Indonesische bevolking durfde geen klacht in te dienen, omdat zij bang was voor de ... **(inheemse adel / Nederlandse ambtenaren)** ... .
→ Vul de juiste begrippen op de juiste plaats in.
Doe het zo:
uitspraak 1: ... (vul in: meer / minder)
uitspraak 2: ... (vul in: een uitzondering / heel gewoon)
uitspraak 3: ... (vul in: inheemse adel / Nederlandse ambtenaren)
- 1p ● 3 Om welke reden vonden de liberalen dat het Cultuurstelsel moest verdwijnen?
A Ze waren voorstanders van een overheidsmonopolie.
B Ze waren voorstanders van gedwongen leveranties.
C Ze waren voorstanders van meer en strengere economische wetten.
D Ze waren voorstanders van meer particuliere ondernemingen.
- Gebruik bron 3 en 4.*
- 2p ○ 4 Stel, je doet een onderzoek naar de toename van het aantal particuliere ondernemingen na 1870 in Indonesië. Voor dat onderzoek vind je deze twee bronnen die gaan over de Mijnwet van 1899. De hoofdvraag van het onderzoek is: 'Waarom gaf de Nederlandse overheid particuliere ondernemingen meer mogelijkheden?'
→ Welke van de twee bronnen is bruikbaar voor jouw onderzoek? Verklaar je antwoord met behulp van de bron.
Doe het zo:
Bron ... (schrijf een nummer op) is bruikbaar, want ... (geef een verklaring).
- 1p ○ 5 → Geef één reden waarom Nederland rond 1870 zijn grondgebied in Indonesië wilde uitbreiden?

- Gebruik bron 5.*
- 1p ● 6 Welke combinatie is juist?
- A Persoon 1 hoort bij de inheemse bestuurders.
Persoon 2 hoort bij de Nederlandse bestuurders.
Persoon 3 hoort bij de koelies.
  - B Persoon 1 hoort bij de inheemse bestuurders.
Persoon 2 hoort bij de koelies.
Persoon 3 hoort bij de dorpsbevolking.
  - C Persoon 1 hoort bij de Nederlandse bestuurders.
Persoon 2 hoort bij de inheemse bestuurders.
Persoon 3 hoort bij de dorpsbevolking.
  - D Persoon 1 hoort bij de Nederlandse bestuurders.
Persoon 2 hoort bij de dorpsbevolking.
Persoon 3 hoort bij de koelies.
- Gebruik nogmaals bron 5.*
- 1p ○ 7 → Leg uit waarom persoon 2 een belangrijke taak had bij het ophalen van de belasting.
- Gebruik bron 6.*
- 1p ○ 8 Nederland was trots op het koloniale bezit.
→ Toon dit aan met behulp van de afbeelding.
- 2p ○ 9 Hieronder staan drie zinnen:
- 1 De Ethische Politiek zorgde voor een verhoging van het onderwijspeil.
  - 2 De Indonesische onafhankelijkheid werd uitgeroepen.
  - 3 In India ontstond een onafhankelijkheidsbeweging onder leiding van Gandhi.
- Geef bij elke zin aan of dit een **oorzaak** of een **gevolg** is van het Indonesische nationalisme.
- Doe het zo:*
- 1 is een ... (kies uit: oorzaak / gevolg)
(enz. tot en met 3)
- Gebruik bron 7 tot en met 9.*
- 3p ○ 10 Hieronder staan twee vragen:
- 1 Waardoor raakten Nederland en Indonesië in de loop van de eeuwen met elkaar verbonden?
  - 2 Waardoor ontstond uiteindelijk een breuk tussen Nederland en Indonesië?
- Geef per bron aan of deze te maken heeft met vraag 1 of 2. Leg daarna uit waarom de bron bij de vraag hoort.
- Doe het zo:*
- Bron 7 hoort bij vraag ... (vul in: 1 of 2), omdat ... (geef een uitleg).
Bron 8 hoort bij vraag ... (vul in: 1 of 2), omdat ... (geef een uitleg).
Bron 9 hoort bij vraag ... (vul in: 1 of 2), omdat ... (geef een uitleg).
- 1p ● 11 Wat was voor Japan de belangrijkste reden om in 1942 Indonesië te bezetten?
- A Japan wilde de grondstoffen en landbouwproducten hebben.
  - B Japan wilde de Nederlanders in Indonesië tot slaven maken.
  - C Japan wilde het land zo snel mogelijk onafhankelijk maken.
  - D Japan wilde het Nederlandse bestuur helpen.

- 2p ○ 12 In de klas vindt een discussie plaats. Eén van de stellingen luidt: 'Indonesië heeft recht op schadevergoeding van Nederland, omdat Nederland het land 400 jaar lang heeft uitgebuit'.
→ Ben jij het eens of oneens met deze stelling? Geef twee argumenten voor jouw standpunt.
Doe het zo:
Ik ben het eens/oneens (maak keuze) met deze stelling, omdat ... en ... (geef twee argumenten).
- 1p ○ 13 Bij de vorige vraag heb je een standpunt ingenomen. Niet iedereen in de klas is het met je eens.
→ Noem één argument van iemand die het **niet** met je eens is.

Gebruik bron 10.
- 1p ○ 14 De uitspraak van koningin Wilhelmina maakte in 1942 weinig indruk op de Indonesische luisteraars.
→ Geef hiervoor een verklaring.
- 1p ● 15 Enkele gebeurtenissen:
a akkoord van Linggadjati
b onafhankelijkheidsverklaring van Indonesië
c politionele acties
d soevereiniteitsoverdracht
Welke tijdvolgorde is juist?
A b – a – c – d
B b – c – d – a
C c – a – b – d
D c – b – d – a

Gebruik bron 11 tot en met 14.
- 2p ○ 16 → Combineer iedere bron met de bijbehorende gebeurtenis uit vraag 15.
Doe het zo:
Bron 11 hoort bij gebeurtenis ... (vul een letter in).
(enz. tot en met bron 14)
- 1p ● 17 Wie hebben Nederland onder druk gezet om de politionele acties te beëindigen?
A de Europese Unie en de NAVO
B de Europese Unie en de Verenigde Staten
C de NAVO en de Verenigde Naties
D de NAVO en de Verenigde Staten
E de Verenigde Naties en de Europese Unie
F de Verenigde Naties en de Verenigde Staten

Gebruik bron 15.
- 1p ○ 18 De bron gaat over de beeldvorming van Nederlanders over Indonesiërs en andersom: van Indonesiërs over Nederlanders.
→ Welk '-isme' wordt door de tekenende Nederlander (links) in verband gebracht met de Indonesiërs?

- 1p ○ 19 *Gebruik nogmaals bron 15.*
→ Welk '-isme' wordt door de tekenende Indonesiër (rechts) in verband gebracht met de Nederlanders?

- 1p ● 20 *Gebruik nogmaals bron 15.*
De tekenaar van de spotprent gebruikt stereotypen. Dat zijn eenzijdige en onvolledige beelden over een bepaalde groep mensen, waarbij bepaalde kenmerken worden uitvergroot alsof die voor de hele groep gelden.
Waarom heeft de tekenaar stereotypen gebruikt?
- A De tekenaar is het eens met de Indonesiërs, dus maakt hij de Nederlanders belachelijk door ze op klompen af te beelden.
  - B De tekenaar is het eens met de Nederlanders, dus beeldt hij de Indonesiërs af als agressieve onruststokers.
  - C Door het beeld te overdrijven wordt duidelijk dat het tijd wordt dat beide groepen anders tegen elkaar aan moeten gaan kijken.
  - D Door het beeld te vereenvoudigen wordt duidelijk dat de kwestie alleen maar door geweld kan worden opgelost.

DE KOLONIALE RELATIE INDONESIË – NEDERLAND

+

HET INDONESISCH – NEDERLANDS CONFLICT 1945 – 1949

bron 1

aantal VOC-schepen naar Azië en terug uit Azië

	naar Azië:	terug uit Azië:
1602-1610	76	44
1610-1620	117	50
1620-1630	141	71
1630-1640	157	75
1640-1650	165	93
1650-1660	205	103
1660-1670	238	127

bron 2

Onderstaande gebeurtenis speelde zich af in de tijd van het Cultuurstelsel (rond 1850).

Een Nederlandse ambtenaar kreeg moeilijkheden met één van de machtigste adellijke landheren op Java. De ambtenaar verdacht de landheer ervan de bevolking op zijn landgoed te onderdrukken. De landheer eiste veel herendiensten van de bevolking. Hij werd rijker door misbruik en afpersing. De bevolking durfde geen klacht tegen hem in te dienen. De ambtenaar zei: 'De inheemse bevolking heeft het recht beschermd te worden tegen dit soort misbruiken.'

bron 3

een historicus over minister Cremer, die met het voorstel van de Mijnewet kwam

Voor minister Cremer was de zaak duidelijk: de belangen van de Nederlandse schatkist en van het Nederlandse bedrijfsleven stonden voorop. Mijnbouw uitgevoerd door een overheidsbedrijf was een risico en kostte te veel geld. Als het particuliere bedrijfsleven 2% van zijn opbrengsten als belasting zou betalen, liep de overheid geen risico en verdiende er toch geld aan.

bron 4

een Kamerlid dat tegen het voorstel van de Mijnewet was

Die grondstoffen kunnen belangrijk voor Indië zijn. Natuurlijk heeft Nederland het recht zich die grondstoffen toe te eigenen. Maar alleen als we zeker weten dat het in het voordeel is van de gehele Indonesische bevolking en niet van enkele Nederlandse bedrijven.

bron 5

het ophalen van de belasting op Sumatra

bron 6

bron 7

uit een geschiedenisboek

De leden van de nationalistische beweging PNI begrepen dat de Indonesische bevolking door het gebruik van bepaalde symbolen sneller nationalistisch zou kunnen worden. Zo presenteerden de nationalist op een jeugdcongres in Batavia in 1928 voor het eerst het Indonesische volkslied 'Indonesia Raya' en een eigen rood-witte vlag als hun symbolen. De toespraken werden in het Maleis gehouden. De Nederlandse taal mocht niet gesproken worden, want dit was de taal van de kolonisator.

bron 8

tabel met de inkomsten van de Nederlandse staat in de periode 1853-1858 (bedragen in miljoenen guldens)

Jaar	Inkomsten uit Nederland	Inkomsten uit Indonesië
1853	60	15
1854	62	20
1855	63	24
1856	59	30
1857	51	42
1858	62	31

bron 9

een Nederlander in 1901

Wij zijn de opvoeders geworden van miljoenen Indonesiërs. Hun lot ligt in onze handen. Door een eerlijk bestuur moeten wij hun vertrouwen winnen. Wij moeten ervoor zorgen dat er meer welvaart voor de bevolking komt. Wij moeten het kind Indonesië opvoeden tot een man.

bron 10

uit een radiotoespraak in december 1942 van koningin Wilhelmina

Het tijdperk van onze koloniale verhouding behoort tot het verleden. Na een historische verbondenheid van eeuwen staan wij aan de vooravond van een samengaan op voet van gelijkheid.

bron 11

Koningin Juliana zet haar handtekening.

bron 12

Soekarno en Hatta kijken toe hoe de rood-witte vlag van Indonesië wordt gehesen.

bron 13

Een historicus schrijft:

Vóór januari 1949 zou er een nieuwe staat gevormd moeten worden: de Verenigde Staten van Indonesië. Deze moest bestaan uit het hele grondgebied van Indonesië. De staat zou met het Koninkrijk der Nederlanden moeten samenwerken in een Nederlands-Indonesische Unie, met aan het hoofd de koningin. Dit bood Nederland de gelegenheid zich zonder gezichtsverlies bij de veranderde situatie in Indonesië neer te leggen.

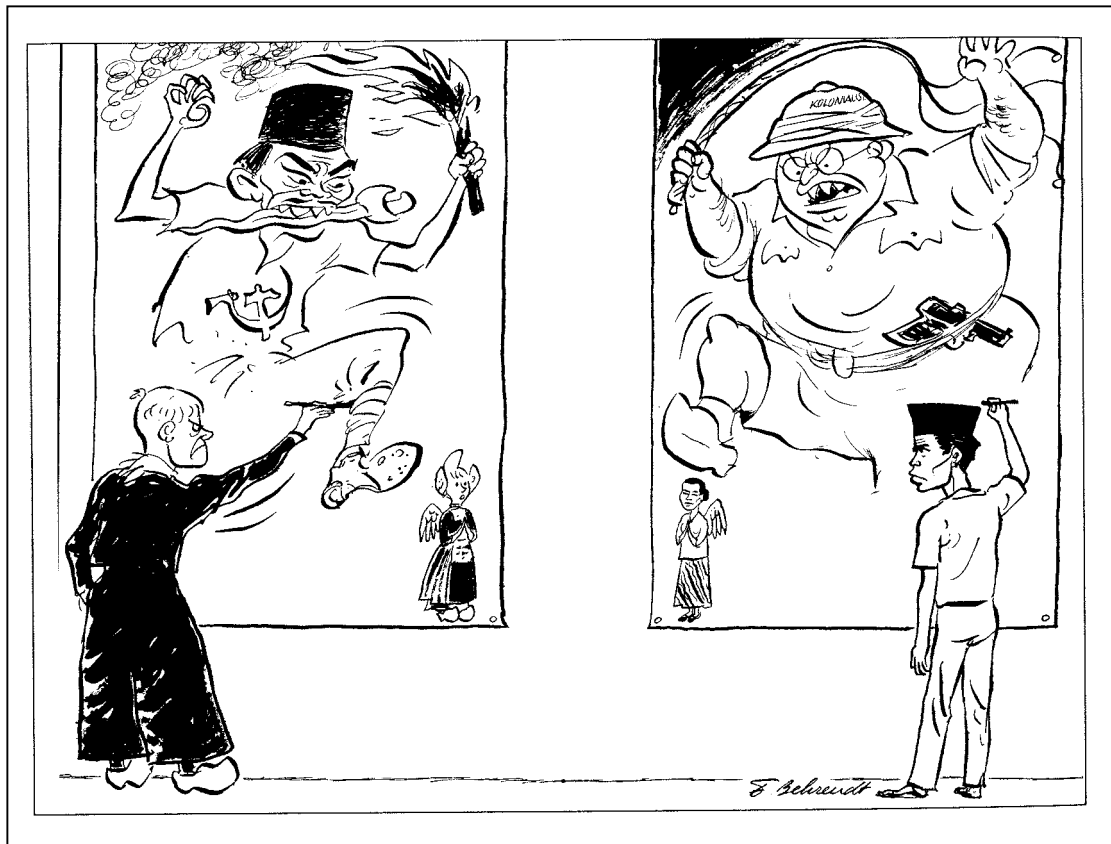
bron 14

interview met een oud-militair

Om drie uur kwamen we bij het paleis van Soekarno, de ambtswoning van de laatste gouverneur. De paleiswachten openden het vuur. Wij schoten terug. Toen het even stil was, verschenen er drie mannen met een witte vlag. Ik gelastte een staakt-het-vuren en liep op hen af. Van dichtbij herkende ik Soekarno. Soekarno sprak mij aan. "Is kapitein Westerling nog steeds jullie commandant?" Hij was erg gespannen. Ik antwoordde dat Westerling inmiddels was vervangen door overste Van Beek.

bron 15

een spotprent uit 1962

SOCIALE ZEKERHEID EN VERZORGINGSSTAAT IN NEDERLAND

+

ONTWIKKELING VAN DE GEZONDHEIDSZORG IN NEDERLAND

- Gebruik bron 16.*
- 1p ● 21 In het midden van de 19e eeuw had de rijke burgerij het voor het zeggen in het stadsbestuur. Geleidelijk aan begreep de rijke burgerij dat een goede huisvesting van het arme deel van de bevolking in het belang van alle burgers was. Welke oorzaak voor deze veranderde houding bij de rijke burgerij blijkt uit de bron?
- A De inwoners uit de rijkere buurten werden ook met de ziektes besmet.
  - B De rijke burgers schaamden zich voor de slechte hygiënische situatie in de arbeiderswijken.
  - C Door de voortdurende ellende zouden de arbeiders in opstand kunnen komen.
  - D Door epidemieën zouden er geen arbeiders meer overblijven.
- 2p ○ 22 Aan het einde van de 19e eeuw werd verschillend gedacht over de manier waarop de armoede bestreden moest worden.
- Leg uit op welke wijze de socialisten de armoede wilden bestrijden. Gebruik daarvoor de volgende drie begrippen: algemeen kiesrecht, politieke macht en sociale wetten.
- Je mag meer dan één zin gebruiken.*
- Gebruik bron 17.*
- 1p ○ 23 Stel, je doet een onderzoek naar de armenzorg rond 1900 in Nederland. In jouw onderzoek moet je van de docent een **beschrijvende** vraag stellen bij deze bron. De bron moet antwoord geven op de vraag. Een beschrijvende vraag begint vaak met de woorden: wie, wanneer of welke.
- Maak bij deze bron een beschrijvende vraag.
- Gebruik nogmaals bron 17.*
- 1p ○ 24 Een **verklarende** vraag begint vaak met de woorden: waarom, wat was de oorzaak of het gevolg van. Het antwoord op een verklarende vraag staat vaak niet in de bron.
- Maak naar aanleiding van deze bron een verklarende vraag.

- 3p ○ **25** *Gebruik bron 18 tot en met 23.*
Stel, je moet een tentoonstelling inrichten over het leven van arbeiders en hun gezin **rond het jaar 1900**. De verschillende onderwerpen waarover je informatie moet verzamelen zijn:
a gezondheidszorg
b werkomstandigheden
c woonomstandigheden
→ Maak een selectie uit het bronnenmateriaal: bij ieder onderwerp past één afbeelding. Geef daarna aan waarom die afbeelding bij het onderwerp past. *Let op!* Elke afbeelding mag maar één keer gebruikt worden. Er blijven drie afbeeldingen over.
Doe het zo:
Bij onderwerp a (gezondheidszorg) hoort bron ... (nummer invullen), omdat ... (volgt verklaring).
(enz. tot en met onderwerp c)
- 2p ○ **26** *Gebruik bron 24 tot en met 27.*
In de 19e eeuw braken er in Nederland regelmatig ziektes uit als cholera, tyfus en pokken.
→ In welke **twee** bronnen vind je maatregelen om ziektes te bestrijden? Geef per genoemde bron aan om welke maatregel het gaat.
Doe het zo:
bron ... (vul een nummer in); genomen maatregel: ...
bron ... (vul een nummer in); genomen maatregel: ...
- 1p ○ **27** De economische politiek van de regering in de jaren dertig wordt vaak omschreven met het begrip 'aanpassingspolitiek'.
→ Welke 'aanpassing' wordt bedoeld?
Doe het zo:
de aanpassing van ... aan ...
- 1p ○ **28** *Gebruik bron 28.*
→ Welke kritiek heeft de tekenaar op het beleid van de regering?
- 1p ○ **29** → Noem één argument dat Colijn gebruikte om het regeringsbeleid op het gebied van de werkloosheid te verdedigen.
- 1p ○ **30** *Gebruik bron 29.*
→ Waarom moest een werkloze deze kaart dagelijks gebruiken?
- 2p ○ **31** *Gebruik bron 30 en 31.*
Tijdens de jaren dertig hadden de belangrijkste politieke groeperingen verschillende ideeën over de bestrijding van de crisis.
→ Geef per bron aan of deze kenmerkend is voor de confessionelen, de liberalen of de socialisten. *Let op!* Er blijft één groepering over.
Doe het zo:
Bron 30 is kenmerkend voor ... (vul een politieke groepering in).
Bron 31 is kenmerkend voor ... (vul een politieke groepering in).

- 3p ○ 32 Invulopdracht over de sociaal-economische situatie in Nederland in de periode 1945-1965:
Onder leiding van de overheid besloten werknemers en ...(a)... samen te werken en Nederland weer op te bouwen. In ruil voor werk en goede voorzieningen waren de werknemers bereid zuinig te leven en hard te werken. Deze wijze van samenwerking werd toen ...(b)...-model genoemd. Toen de ...(c)... de geleide loonpolitiek afschafte, was het afgelopen met de arbeidsrust.
→ Vul de drie ontbrekende begrippen in.
Doe het zo:
a = ...
b = ...
c = ...
- 2p ○ 33 In een boek over de geschiedenis van Nederland is een hoofdstuk geschreven over de tijd tussen 1945 en 1990. Deze tijd is weer onderverdeeld in drie perioden:
1 1945-1960
2 1960-1975
3 1975-1990
Iedere periode heeft een titel:
a Crisis in de verzorgingsstaat
b Groeiende welvaart
c Schaarste en eenvoud
→ Schrijf bij elke periode de bijpassende titel op.
Doe het zo:
Bij periode 1 hoort ... (vul een letter in).
Bij periode 2 hoort ... (vul een letter in).
Bij periode 3 hoort ... (vul een letter in).
- Gebruik bron 32.*
- 1p ● 34 Welke conclusie naar aanleiding van de bron is juist?
A Alle uitgaven zijn in iedere periode procentueel steeds toegenomen.
B Een steeds groter deel van de overheidsuitgaven wordt besteed aan de verzorgingsstaat.
C Tussen 1950 en 1988 zijn uitgaven voor sociale zaken procentueel minder snel gestegen dan die voor volkshuisvesting.
D Vanaf 1980 wordt door de regering bezuinigd op bestaande sociale voorzieningen.
- Gebruik bron 33 tot en met 36.*
- 2p ○ 35 In de vier bronnen zijn oorzaken en gevolgen te herkennen van de bezuinigingspolitiek in de jaren tachtig.
→ Welke **twee** bronnen laten een **oorzaak** zien van de bezuinigingspolitiek?
- Gebruik bron 37.*
- 1p ● 36 Welke uitkering krijgt deze vrouw?
A AOW
B Bijstand
C WAO
D WW

- 1p ○ 37 *Gebruik nogmaals bron 37.*
→ Waarom schaamde haar moeder zich vroeger voor het krijgen van een uitkering?
Doe het zo:
Moeder schaamde zich vroeger, omdat de meeste mensen toen vonden dat ...
- 1p ○ 38 *Gebruik nogmaals bron 37.*
Ben jij het wel of niet eens met de keuze van de mevrouw die dit verhaal vertelt?
→ Verklaar je mening met één argument.
Doe het zo:
Ik ben het wel/niet eens met haar, want ... (verklaar je mening).
- 2p ○ 39 Honderd jaar geleden gold dat je kinderen **kreeg**. Tegenwoordig geldt voor sommige mensen dat je kinderen **neemt**. Dat is onder andere te verklaren als je kijkt naar de medische kennis en naar de rol van de kerk in de samenleving.
→ Geef met behulp van beide factoren een verklaring voor de veranderde houding over het krijgen of nemen van kinderen.
Doe het zo:
medische kennis: ... (geef een verklaring)
de rol van de kerk: ... (geef een verklaring)

SOCIALE ZEKERHEID EN VERZORGINGSSTAAT IN NEDERLAND

+

ONTWIKKELING VAN DE GEZONDHEIDSZORG IN NEDERLAND

bron 16

gegevens over de bevolking van een stad in 1832

wijk	inwoners	aangetast door cholera	overleden aan cholera	hersteld van cholera
A	2960	8	2	6
B	4522	9	3	6
C	2723	17	10	7
D	4503	8	4	4
totaal	14708	42	19	23

wijk B is de armste wijk van de stad
wijk C is de rijkste wijk van de stad

bron 17

uitgaven aan armenzorg in Nederland tussen 1879 en 1913

	uitgaven gemeentebesturen		uitgaven overige instellingen	
	x 1 miljoen gulden	% van het totaal aan armenzorg in Nederland	x 1 miljoen gulden	% van het totaal aan armenzorg in Nederland
1879	5,2	43	6,7	57
1888	5,9	44	7,5	56
1898	7,4	46	8,9	54
1904	9,4	49	9,6	51
1908	11,2	52	10,5	48
1913	15,8	57	11,8	43

bron 18

met de klas naar de schooltandarts

bron 19

De arbeider: "Alleen als zij er ook van zal profiteren, zijn wij bereid u te helpen het vrouwenkiesrecht te veroveren."

bron 20

Eén keer in de week met de hele klas onder de douche: een lauw stortbad, ook wel regenbad genoemd, spoelde het vuil weg.

bron 21

"Voor deze ene keer mag je je zwager gaan begraven. Maar denk er voortaan aan: in deze drukke tijd kunnen wij geen begrafenissen hebben."

bron 22
gezinsleden rond een gedekte tafel

bron 23
gezinsleden bij hun huis

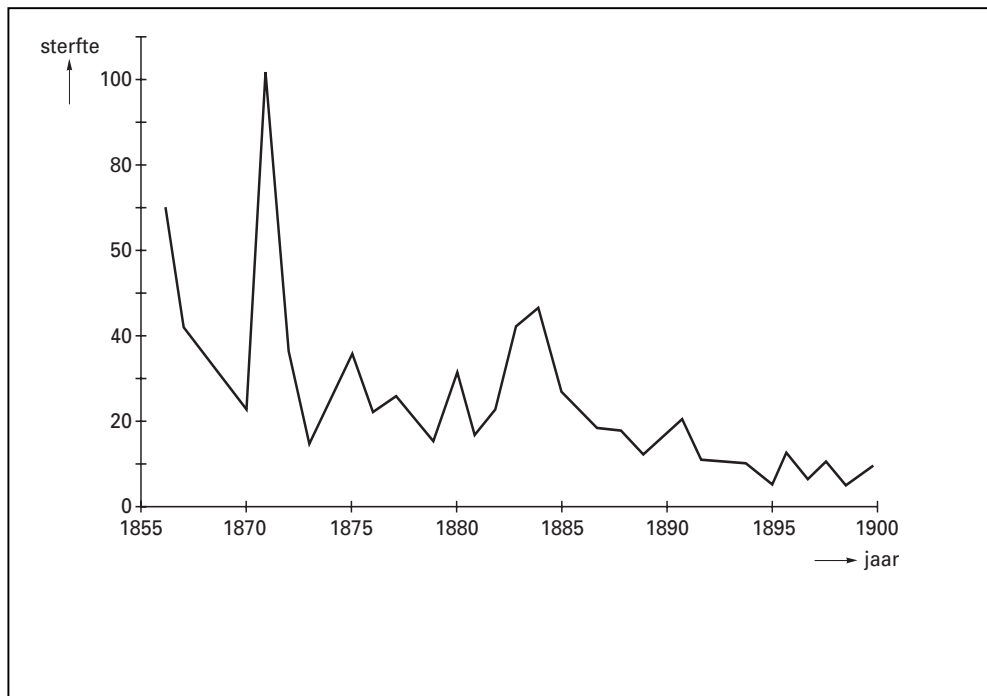

bron 24
enkele nieuwe wetenschappelijke inzichten

Tijdens zijn Indische loopbaan had de Leidse hoogleraar Blume de cholera bestudeerd. Hij was ervan overtuigd dat het drinkwater een belangrijke oorzaak was van de verspreiding van de cholera. In 1883 ontdekte Koch de cholera-bacil als veroorzaker van de ziekte. Zuiver leidingwater was een wapen in de strijd tegen de cholera.

bron 25

sterfte onder de bevolking als gevolg van cholera, pokken, malaria, mazelen, roodvonk, difterie en kinkhoest te Amsterdam per 10.000 inwoners

bron 26

Een ooggetuige schrijft over arbeiderswoningen:

Te veel mensen woonden in een te kleine ruimte. De woningen waren smerig, vochtig, donker en zonder voldoende luchtverversing. Verder was er in de woningen van de armste mensen onvoldoende gelegenheid om te koken. Er waren te weinig slaapplekken die ook nog slecht ingericht waren. Ook een toilet ontbrak.

bron 27

uit de geschiedenis van een stad

In de kleine woningen, meestal bewoond door grote gezinnen, ontbrak iedere vorm van sanitaire voorziening. Een privaat met daaronder een beerput werd gebruikt door bewoners van een hele rij krotten. In 1877 werd een tonnenstelsel ingevoerd. Verplaatsbare tonnen of bakken werden onder de privaten geplaatst en twee of drie maal per week geleegd.

bron 28

bron 29

GEHEENTELIJK BUREAU VOOR
MAATSCHAPPELIJKE STEUN
AMSTERDAM

STEMPELKAART

over de week van 21 t/m 27 MAART.1939.

Naam: J.F.M. Jonkheer 4 192343
Vochtstr. 120 hs.
900.029

DAG:	V.M.	N.M.
Dinsdag		
Woensdag		22 MRT 1939
Dondag	23 MRT 1939	
Vrijdag		24 MRT 1939
Zaterdag	<i>M. Jonkheer</i>	
Maandag		

De houder dezer kaart is verplicht vóór het verlaten van het stempel-
lokaal na te gaan of de kaart juist werd afgestempeld.
Reclames na het verlaten van het stempellokaal blijven buiten
beschouwing.
Indien de ondersteunde niet kan stempelen, vermeldt hij in het
betrokken vakje de reden daarvan.

Model 2a.

bron 30

Deze groepering was er tot en met de Tweede Wereldoorlog over het algemeen van overtuigd dat de staat zich niet moest bemoeien met de economie. Men vertrouwde bij het regelen van de samenleving op de wet van vraag en aanbod. De overheid moest hoogstens zorgen voor gunstige voorwaarden zodat de economie zich ongehinderd kon ontwikkelen.

bron 31

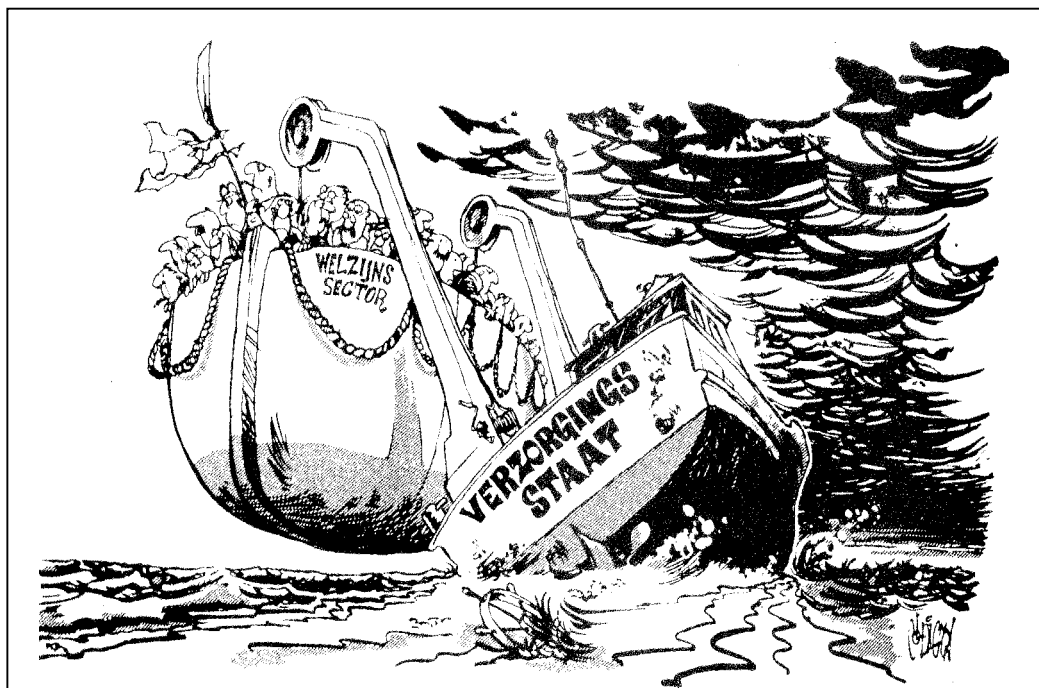
In het 'Plan van de Arbeid' speelde de staat een belangrijke rol. Onder invloed van de crisis onderstreepte dit rapport de noodzaak tot het stimuleren van openbare werken en het financieel ondersteunen van belangrijke economische sectoren. Deze groepering die het 'Plan van de Arbeid' voorstelde, bleef vasthouden aan een grotere invloed van de werknemers.

bron 32

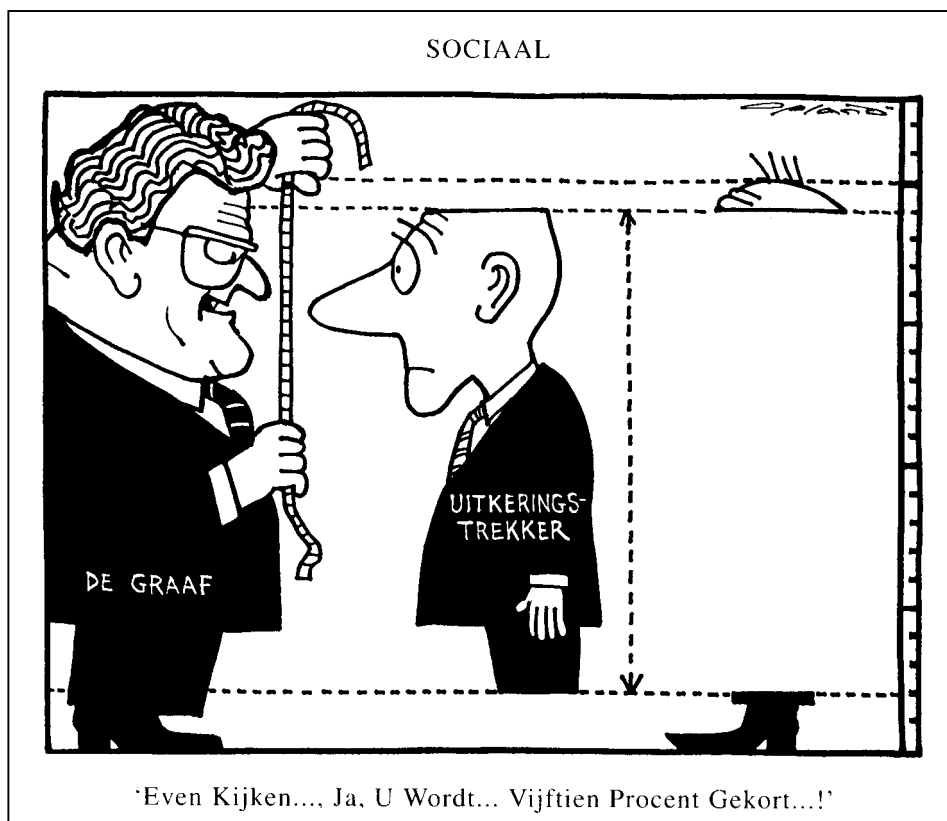
overheidsuitgaven in percentages (%) van het nationale inkomen

	1950	1960	1970	1980	1988
ministeries					
onderwijs	3,3%	5,2%	8,1%	8,6%	8,5%
gezondheidszorg	3,5%	4,7%	6,9%	8,3%	9,2%
sociale zaken	9,8%	12,9%	21,1%	26,1%	31,7%
volkshuisvesting	5,4%	8,4%	7,9%	10,1%	11,4%

bron 33

bron 34

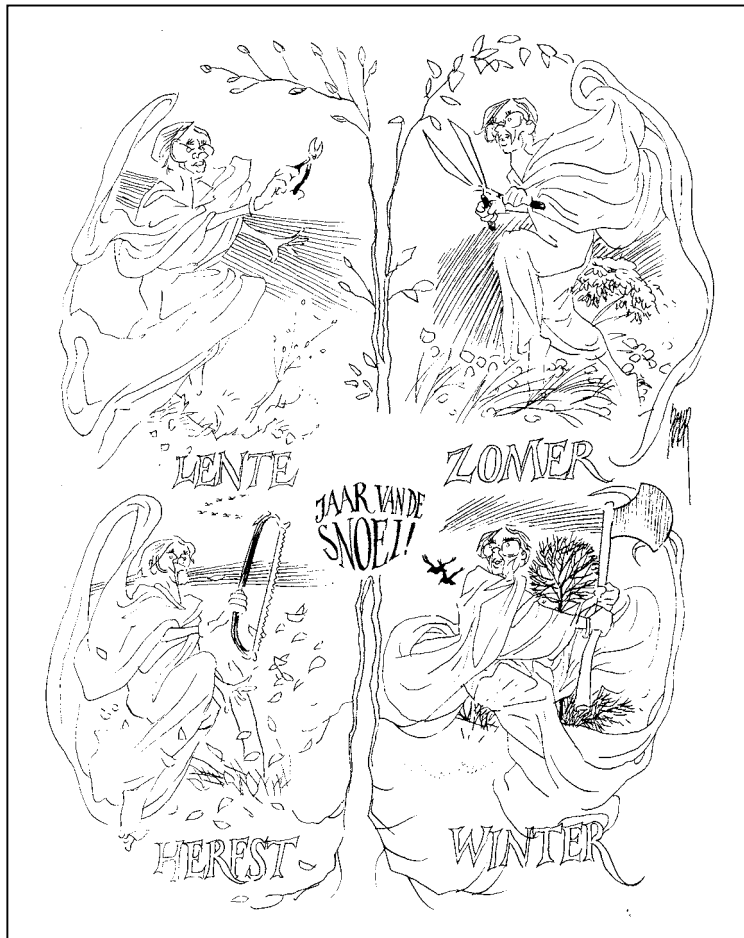
bron 35

Centraal Bureau: 'Nederland leeft op te grote voet'

bron 36

vier maal de minister van financiën aan het werk

bron 37

Een vrouw vertelt:

Voor mij is een uitkering heel normaal. Mijn moeder zou zich er vroeger over schamen, maar ik weet niet anders. Ik ben ermee opgegroeid. Wat dat betreft kan ik mezelf dus niet goed met mijn moeder vergelijken. Voor mij is het heel eenvoudig. Omdat ik een alleenstaande moeder ben, werk ik niet, dus vraag ik een uitkering aan. Ik schaam mij er niet voor. En wat de burens zeggen, doet mij niets. Geklets als 'Ze werkt niet, heeft geen man en neemt toch een kind', daar trek ik me niets van aan.